

Yozgatlı Halk Şairi Nâzî Üzerine

Filiz KLIÇ

Yozgat'ın geçmiş kültürel ve folklorik yapısını gün ışığına çıkarmayı amaç edinmiş bir akademisyen ve araştırmacı M. Öcal Oğuz. Bu şehrimizin kültürel yapısı üzerine yayınladığı çeşitli yazılarıyla ve Yozgatlı şair Hüzni'ye dair kitaplarıyla tanıdığımız Oğuz'un **Yozgatlı Nâzî** adlı çalışması da yayınlandı. Genel okuyucuya ulaşmayı hedefleyen transkripsiyonsuz bir neşir.

Nâzî Yozgat'ın yetiştirdiği değerlerden biri. Asıl adı Mustafa. Trajik bir insan. Doğumundan kısa bir süre sonra babasını kaybederek kaderin ilk sillesini yer. Ağabeyinin himâyesinde iyi bir tahsil görür, çok iyi derecede Farsça ve Arapça öğrenir. Zekası, bilgisi ve yeteneği sayesinde getirildiği orman memurluğu görevinden kimine göre çekemeyenlerin iftiraları kimine göre de devrin padişahı Abdülhâmid'e yazdığı bir hicviyeden dolayı ayrılmak zorunda kalır, ikinci darbe, oğlunu kaybeder, hayatı kararır. Kısa bir süre sonra da şiirlerinin pek çoğunun ana temasını oluşturan hastalığı onu yer bitirir. Çok geçmeden geride gencecik bir eş ve boynu bükük bir kız evlat bırakarak vefat eder. Tabir câizse gözü arkada ölüme yenik düşmüştür.

Kitabın başındaki Nâzî'nin portesine baktığımızda yakışıklı bir İstanbul efendi-

sini görüyoruz. Araştırmacının ona dair yaptığı ruhî ve fizikî tasvirler bu görüşümüze doğru mahiyette. Şiirlerini okudukça da hassas bir insanla karşı karşıya olduğumuz anlıyoruz. Bu açıklamaları niçin yaptık? Şairin Nâzî mahlasını alması konusunda bazı görüşler ileri sürülmüş. Hepsi bir yana bence Nâzî tam şairimize uygun bir mahlas. İsmiyle müsemmâ denir ya, Nâzî de mahlasıyla müsemmâ.

Edebi yönüne gelince, Nâzî'yi otuz üç yıllık kısacık ömrüne sığdırabildiği şiirleriyle tanımaya çalışıyoruz. Şiirlerinin önemli bir bölümünde hastalığından, hastanede yattığı günlerde çektiği gurbet ve yalnızlık açısından dert yanar. Bu duygu yoğunluğu onu lirizmi kuvvetli bir şair yapmıştır :

**Nâzî böyle imiş Hak'ta tecelli
Bu dertler derinüm aldı temelli
Yoktur bir âşinâm etsin teselli
Def olur mu dilden gam terânemiz**

Şu beyitte de «aman doktor derdime bir çare» feryatlarını duyuyor, ister istemez içimiz burkuluyor :

**Doktor kerem et derdime imdadı yetiştir
Bir Hâhk'ımız Hazret-i Mevlâyı seversen**

Bu mısralara bakıp onun bütün şiirlerinin böylesine iç karartıcı olduğunu da sanmayın. İnsan şair olur da güzelden, sevgiliden, aşktan bahsetmez mi? Yakışıklı

bir genç olarak Yazgatlı genç kızların yüreklerini hoplatan Nâzî'nin şiirlerinde de bu temalar işlenmiş. Oğuz'un deyimiyle Nâzî bu tür şiirlerinde gelenekli edebiyattaki âşık-maşuk-rakip maraziliğinden sıyrılmış, Karacaoğlan'ı andıran bir uçarılığa ulaşmış :

**Gülşenden mi teşrif böyle gülerək
Ruhların mı verdi söyle güle renk
Cana gel yat benim aguşumda tek
Sohbet mızam etme kol incinmesin
Gülşen içre bir gül-i ra'na ki hub oynar
güler
Pek üflüdür âfetim destinde top oynar
güler**

beytinde de çocukca, kıpır kıpır bir söyleşiyle karşılaşırız.

Nâzî, hem yeni kelimelerle kafiye yapmakta hem de kelimeleri eklerle zenginleştirmede başarılı örnekler vermiştir:
Açılmış pembe güller gül ruyunda

gölfeşenliktir.

Bahar-ı hüsnüne hatlar erişmiş

yasemenliktir.

**İtrılı zülf kakülü şanelenmiş fesleğenliktir
Sakın küyundan ey Nâzî dolaşma**

incinmeliktir.

Cefâ vü cevreden el çekme ölmez herçi

bad-abad

Eserde Yozgat'ın siyasi ve kültürel durumuna değinen kısa bir girişten sonra birinci bölümde Nâzî'nin —bizim de yazımızda üzerinde bir nebze durduğumuz— hayatı ve edebî şahsiyetinin ardından ikinci bölümde aruz ve hece ile yazdığı şiir-

leri sıralanıyor. Daha sonra şiirlerin ilk dörtlük/ beyit/ bendinin son mısraları alınarak bir indeks, mahallî kelime ve deyimlerin verildiği küçücük bir lugatçe ve bibliyografya sunuluyor.

Halk şairi veya mahallî klasik olarak nitelendirebileceğimiz Nâzî'nin şiirlerini bir çırpıda sıklımadan okuyorsunuz. Hece vezniyle, yazdığı şiirlerinden özellikle koşmalarındaki lirizmden, akıcılıktan büyük zevk alıyorsunuz. Kimi şiirinde Fuzûlî'yi hatırlarken kiminde de Karacaoğlan, Aşık Ömer ya da Ercişli Emrah'dan izler görüyorsunuz.

Nâzî'nin ölümünden sonra yakınları tarafından yazdıkları —bizde de hatırası kalsın diye— pay edilmiş. Buradan hareketle şiirlerinde gördüğümüz vezin hataları ve kelime düşüklüklerini elde derli toplu bir divanın olmamasına bağlayabileceğimiz gibi, erken ölümü sebebiyle şekil özellikleri üzerinde fazla duramamış olabilir fikrini de yürütebiliriz.

Dr. Öcal Oğuz'un çalışmaları sayesinde kültürümüzü oluşturan yapı taşlarından birini daha tanıma imkanı buluyoruz. Amacımız kitabı genel hatlarıyla okuyucuya tanıtmak olduğu için Nâzî'nin gerek hayatı gerekse edebî kişiliği üzerinde çok kısa bilgiler vermekle yetindik. Eserde Nâzî her yönüyle çok daha etraflı bir şekilde anlatılıyor. Hem şairimiz hakkında daha fazla bilgi edinmek, hem de onun duygu yüklü bir tutam şiirinden tat almak istiyorsanız bu kitabı okuyun.